

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกผัก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
QUALITY OF LIFE AMONG VEGETABLE PRODUCTION FARMERS
IN MUEANG DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE

เทพไทย โชติชัย¹,
อ้อยทิพย์ บัวจันทร์², สมฤทัย ผดุงผล³,
กิรณา แต่อารักษ์⁴, ชลکار ทรงศรี⁵ และ ศันสนีย์ จันทสุข⁶
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น^{1,4,6}
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ^{2,3}
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี⁵
Tepthai Chotchai¹,
Aoitip Buajun², Somruethai Phadungphol³,
Kirana Taearak⁴, Chonlakarn Songsri⁵ and Sansanee Janthasukh⁶
Sirindhorn College of Public Health, KhonKaen, Thailand^{1,4,6}
Faculty of Nursing, Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand^{2,3}
Boromarajonani College of Nursing, Udonthani, Thailand⁵
Corresponding Author; E-mail: tepthaichot@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกผัก ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 160คน เครื่องมือผ่านการพิจารณาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเชื่อมั่น 0.97 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง

* ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2563
Received: February 14, 2019; Revised: June 25, 2020; Accepted: June 28, 2020

มีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.37 ± 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว อยู่ในระดับดี (4.12 ± 0.90) คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ อยู่ในระดับดี (3.65 ± 0.62) สำหรับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านสุขภาพ และหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง (2.91 ± 0.76) และ (2.81 ± 0.50) ตามลำดับ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกผัก

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed to study quality of life among Vegetable Production Farmers in Mueang District, KhonKaen Province. Data were collected 160 Agricultural by questionnaire. The instruments passed the quality consideration by experts and was 0.97 reliability . Analyzed and presented by descriptive statistics, This study found that the overall quality of life was at a moderate level (3.37 ± 0.45). When considering each aspect, it was found that the quality of life in family life at good level (4.12 ± 0.90), quality of spiritual life at good level (3.65 ± 0.62), quality of life in socio-economic and health and function at moderate level (2.91 ± 0.76) and (2.81 ± 0.50), respectively.

Keyword: Quality of Life of vegetable Production Farmers

บทนำ

อาชีพการปลูกผักเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญกับประเทศไทย พืชผักที่นำมาใช้ในการบริโภคซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการสูงจะทำให้สามารถต่อต้านโรคร้ายไข้เจ็บได้ ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้บริโภคให้ปลอดภัยได้ จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำอะไรทำนาที่สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษมาทำอาชีพเสริมขึ้นมาอีกเป็นการปลูกผักยอมส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยผู้ปลูกผักต้องใช้แรงงานโดยเฉพาะในส่วนของกล้ามเนื้อและกระดูกในการทำงานเพิ่มมากขึ้นจากการศึกษาสภาวะสุขภาพอนามัยผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตร พบว่าส่วนใหญ่มีอาการปวดหลังรองลงมาปวดกล้ามเนื้อข้อ

กระดูกซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพการทำงานของผู้ประกอบอาชีพปลูกผักพบว่าอาการเจ็บปวดอวัยวะที่มาจากการปลูกผักก็คือหลังส่วนล่างมือหรือข้อมือและขาคิดเป็นร้อยละ 48.2, 32.1 และ 17.9 ตามลำดับโรคระบบทางเดินอาหารจากการรับประทานอาหารที่ไม่ตรงเวลานอกจากนี้เกษตรกรยังต้องเผชิญกับการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเสี่ยงต่อสัตว์มีพิษต่างๆ นอกจากนี้จำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปจำนวนแรงงานที่มีน้อยราคาพืชผักที่ขึ้นลงตามฤดูกาลสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร (วัลลภา ช่างเจรจา และ สมจิต แดนสีแก้ว, 2555)

จังหวัดขอนแก่นเป็นหนึ่งในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่การปลูกผักเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นมีเกษตรกรที่ทำอาชีพปลูกผักมากถึงร้อยละ 75.25 จากข้อมูลผลการสำรวจสถานะสุขภาพที่ผ่านมาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (2561) พบว่า เกษตรกรที่มีอาชีพปลูกผักในเขตพื้นที่นี้ประสบปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายได้แก่ ปัญหาจากการนอนไม่หลับ นอนไม่เป็นเวลา พักผ่อนน้อย การปวดเมื่อย โดยเฉพาะการปวดหลังปวดตามร่างกาย เพราะต้องทำงานในท่าที่ต้องก้มและเงยบ่อยรวมทั้งขั้นตอนการเก็บที่ต้องใช้แรงหนักปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคผิวหนังมีสาเหตุจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และปัญหาที่เกิดจากการสวมเสื้อผ้าที่ไม่สะอาดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานปัญหาสัตว์มีพิษกัดและต่อย ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจคือความผันผวนของราคาผลผลิต อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญคือการขาดข้อมูลด้านข่าวสารองค์ความรู้ของเกษตรกรเพื่อให้เท่าทันและสามารถปรับตัวได้ภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเหตุผลดังกล่าวการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกผักจึงมีความสำคัญ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกผักให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกผัก ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกผัก ในเขตพื้นที่ตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 547 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองขอนแก่น,

2561) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน ได้จากสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง (Hosmer and Lemeshow, 1990) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่มีอาชีพปลูกผัก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบ คำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด ประกอบด้วย เพศอายุระดับการศึกษาสูงสุดสถานภาพการสมรสลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวลักษณะที่อยู่อาศัยสถานภาพในของครอบครัวและภูมิลำเนาเดิม

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพข้อความถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำในช่องว่างได้แก่ลักษณะสวนผักจำนวนแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพปลูกผักจำนวนพื้นที่การปลูกผักลักษณะการขายผลผลิตสภาพแวดล้อมในการทำงานความพึงพอใจในราคาผลผลิตอาชีพเสริมรายได้ต่อเดือนฐานะทางเศรษฐกิจความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารและความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ได้แก่ด้านสุขภาพและหน้าที่ด้านเศรษฐกิจและสังคมด้านจิตวิญญาณ และด้านชีวิตครอบครัว รวม 37 ข้อ คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ สำหรับข้อคำถามเชิงลบให้คะแนนแบบตรงข้าม การแปลผลคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมและรายด้าน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Ferrans and Power, 1992)

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80	คุณภาพชีวิตระดับต่ำมาก
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	คุณภาพชีวิตระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	คุณภาพชีวิตระดับดี
คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	คุณภาพชีวิตระดับดีมาก

เครื่องมือที่สร้างขึ้นผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาที่บ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์ได้ค่า Cronbach's alpha coefficient ได้เท่ากับ 0.97

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2562 ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างพร้อมแนะนำตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยงานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น เลขที่ HE6105028 โดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอธิบายถึงวิธีการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและนำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดค่าสูงสุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.25 อายุเฉลี่ย 48.52 ปี (SD.=2.57) ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 75.62 รองลงมา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.62 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 79.38 รองลงมาหย่าร้างหม้าย ร้อยละ 13.12 ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 81.25 จำนวนสมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่ มีจำนวน 4-5 คน ร้อยละ 55.00 ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านของตัวเอง ร้อยละ 88.12 รองลงมาบ้านของพ่อแม่ ร้อยละ 10.63 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 50.63 รองลงมาไม่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,001 บาท ร้อยละ 30.62 ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีจำนวนพื้นที่การปลูกผัก น้อยกว่า 11 ไร่ ร้อยละ 48.75 รองลงมาจำนวน 11-20 ไร่ ร้อยละ 45.00 มีแรงงานในบ้านที่ช่วยทำอาชีพปลูกผักส่วนใหญ่ จำนวน 1-2 คน ร้อยละ 73.12 รองลงมา จำนวน 3-5 คน ร้อยละ 25.63 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ไม่มีห้วยน้ำตกปกคลุม ร้อยละ 70.62 มีเครื่องมือเพียงพอในการปลูกผัก ร้อยละ 90.00 มีความสะดวกในการเดินทางไปทำสวนผัก ร้อยละ 93.12 ความพึงพอใจในราคาผลผลิต ส่วนใหญ่ตอบ ไม่ใช่ ในข้อคำถาม ขายผลผลิตได้ในราคาที่ต้องการอยู่เสมอ ร้อยละ 95.62 คิดว่าราคาผักในปัจจุบันมีความเหมาะสม ร้อยละ 93.12 โดยรวมมีความพึงพอใจกับราคาผลผลิตผักโดยเฉลี่ยที่ขายได้ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 93.75

นอกจากอาชีพการปลูกผักแล้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่น ร้อยละ 78.12 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนใหญ่พออยู่พอกิน ร้อยละ 58.75 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ร้อยละ 66.25 ช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ ร้อยละ 75.00 รองลงมาเป็นการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ร้อยละ 4.38 ความถี่ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ส่วนใหญ่อาทิตย์ละ 3-4 วัน ร้อยละ 40.00 รองลงมาอาทิตย์ละ 1-2 วัน ทุกวัน ร้อยละ 25.00

2. คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

โดยภาพรวมเกษตรกรที่ปลูกผักมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (3.37 ± 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัว อยู่ในระดับดี (4.12 ± 0.90) คุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ อยู่ในระดับดี (3.65 ± 0.62) สำหรับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านสุขภาพและหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง (2.91 ± 0.76) และ (2.81 ± 0.50) ตามลำดับ

ในด้านสุขภาพและหน้าที่พบว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับความเครียด อยู่ในระดับต่ำ (2.17 ± 0.97) องค์ประกอบด้านการป้องกันและดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง (3.12 ± 1.07) สำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับความสะดวกในการเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง (3.13 ± 1.21) ในด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ระบุว่าอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านจิตวิญญาณ พบว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา อยู่ในระดับดี (3.91 ± 0.81) ในด้านชีวิตครอบครัว พบว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับดี (3.91 ± 0.48) องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับดีมาก (4.34 ± 0.65) องค์ประกอบเกี่ยวกับการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับดี (3.91 ± 0.42) และองค์ประกอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัว พบว่าอยู่ในระดับดีมาก (4.33 ± 0.57) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกผัก
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (n=160)

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิต				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านสุขภาพและหน้าที่	2.81±0.50: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				
1.1 ความเครียด	2.17±0.97: คุณภาพชีวิตระดับต่ำ				
มีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่นอน	4 (2.70)	15 (10.14)	64 (43.24)	65 (43.92)	-
มักคิดมากหรือกังวลใจอยู่เสมอ	2 (1.40)	19 (13.29)	59 (41.26)	63 (44.05)	-
มักรู้สึกปวดศีรษะโดยไม่ทราบสาเหตุ	2 (2.35)	5 (5.88)	27 (31.76)	51 (60.00)	-
เมื่อมีปัญหาที่แก้ไม่ตกมักเบื่ออาหารหรือทานข้าวไม่ลง	1 (1.27)	6 (7.59)	27 (34.18)	45 (56.96)	-
1.2 การป้องกันและดูแลสุขภาพ	3.12±1.07: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				
รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ทุกวัน	16 (10.00)	47 (29.38)	91 (56.88)	6 (3.74)	-
รับประทานอาหารตรงเวลาอยู่เสมอ	11 (7.01)	48 (30.57)	81 (51.59)	17 (10.83)	-
ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	12 (7.95)	22 (14.57)	60 (39.74)	57 (37.74)	-
ตรวจสุขภาพประจำปีทุกปี	32 (25.80)	31 (25.00)	26 (20.97)	35 (28.23)	-

1.3 ความสะดวกในการเข้ารับ บริการจากสถานพยาบาลใกล้ บ้าน	3.13±1.21: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				
เมื่อเจ็บป่วยสามารถเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้านได้ทันที	28 (17.50)	81 (50.62)	47 (29.38)	4 (2.50)	-
สะดวกในการเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้านทั้งช่วง กลางวันและกลางคืน	22 (14.10)	69 (44.23)	59 (37.82)	6 (3.85)	-
ต้องไหว้วานคนอื่น(ที่ไม่ใช่สมาชิก ในครอบครัว)เมื่อต้องเดินทางไป สถานพยาบาลใกล้บ้าน	6 (5.50)	17 (15.60)	30 (27.52)	56 (51.38)	-
มีรถโดยสารประจำทางแล่นผ่าน สถานพยาบาลใกล้บ้าน	12 (10.08)	45 (37.82)	54 (45.38)	8 (6.72)	-
2. ด้านเศรษฐกิจและสังคม	2.91±0.76: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				
รายได้จากการปลูกผักเพียงพอ สำหรับครอบครัว	2 (1.37)	7 (4.79)	86 (58.90)	51 (34.94)	-
รายได้จากการประกอบอาชีพ ปลูกผักมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ	4 (3.54)	18 (15.93)	67 (59.29)	24 (21.24)	-
สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ไม่ ตกหรือราคาคงที่	2 (2.38)	3 (3.57)	29 (34.52)	50 (59.53)	-
ครอบครัวมีรายรับมากกว่า รายจ่าย	4 (3.77)	8 (7.55)	54 (50.94)	40 (37.74)	-
3. ด้านจิตวิญญาณ	3.65±0.62: คุณภาพชีวิตระดับดี				
3.1 การปฏิบัติตามหลักธรรม ของศาสนา	3.91±0.81: คุณภาพชีวิตระดับดี				
ครอบครัวเข้าใจในหลักการปฏิบัติ ตามศาสนาที่นับถือเป็นอย่างดี	46 (28.75)	80 (50.00)	34 (21.25)	-	-

ครอบครัวได้ประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาอยู่บ่อยครั้ง	37 (23.13)	45 (28.12)	74 (46.25)	4 (2.50)	-
ครอบครัวใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและควบคุมตนเอง	45 (28.13)	81 (50.62)	32 (20.00)	2 (1.25)	-
ครอบครัวเน้นการทำความดีมากกว่าการมีทรัพย์สินเงินทอง	46 (28.75)	40 (25.00)	70 (43.75)	4 (2.50)	-
3.2 ความพึงพอใจในงานที่ทำ	3.39±0.98: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				
อาชีพการทำสวนผักทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น	20 (12.50)	54 (33.75)	59 (36.88)	22 (13.75)	5 (3.13)
4. ด้านชีวิตครอบครัว	4.12±0.90: คุณภาพชีวิตระดับดี				
4.1 สภาพที่อยู่อาศัย	3.91±0.48: คุณภาพชีวิตระดับดี				
สภาพบ้านคงทนถาวร	49 (30.63)	74 (46.24)	35 (21.88)	2 (1.25)	-
บ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน (เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า)	37 (23.13)	91 (56.87)	28 (17.50)	4 (2.50)	-
พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านมุงกว้างขวางเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนสมาชิก	29 (18.13)	56 (35.00)	71 (44.37)	4 (2.50)	-
บริเวณบ้านมีต้นไม้ร่มรื่น	28 (17.50)	44 (27.50)	60 (37.50)	24 (15.00)	4 (2.50)
4.2 ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว	4.34±0.65: คุณภาพชีวิตระดับดีมาก				
สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	44 (27.50)	103 (64.38)	12 (7.50)	1 (0.63)	-
สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อกัน	49 (30.63)	94 (58.75)	15 (9.38)	2 (1.25)	-

รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว	87 (54.37)	65 (40.61)	7 (4.32)	1 (0.60)	-
ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว	91 (56.80)	58 (36.25)	10 (6.25)	1 (0.60)	-
4.3 การใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน	3.91±0.42: คุณภาพชีวิตระดับดี				
รับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวเป็นประจำ	49 (30.62)	83 (51.88)	24 (15.00)	2 (1.25)	2 (1.25)
เมื่อมีเวลาว่างไปเที่ยวกับครอบครัวอยู่เสมอ	24 (15.00)	32 (20.00)	67 (41.88)	35 (21.87)	2 (1.25)
ครอบครัวมีเวลาเอาใจใส่อบรมสมาชิกในครอบครัว	36 (22.50)	82 (51.25)	37 (23.13)	5 (3.12)	-
ครอบครัวถือว่าการมีเวลาให้ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ	79 (49.38)	65 (40.64)	13 (8.13)	1 (0.60)	2 (1.25)
4.4 การแก้ไขปัญหาครอบครัว	4.33±0.57: คุณภาพชีวิตระดับดีมาก				
เมื่อเกิดปัญหา ครอบครัวปรึกษาหารือร่วมกัน	68 (42.50)	78 (48.75)	11 (6.87)	1 (0.63)	2 (1.25)
สมาชิกในครอบครัวพร้อมช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว	28 (17.50)	44 (27.50)	60 (37.50)	24 (15.00)	4 (2.50)
เมื่อเกิดปัญหา สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกัน	68 (42.50)	80 (50.00)	11 (6.87)	-	1 (0.63)
ทุกครั้งที่เกิดปัญหาครอบครัวสามารถช่วยกันแก้ปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้	71 (44.38)	79 (49.38)	9 (5.64)	-	1 (0.63)
คุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 4 ด้าน	3.37±0.45: คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง				

*ในบางข้อคำถามจะมีจำนวนผู้ตอบไม่ครบ

อภิปรายผลการวิจัย

เกษตรกรที่ปลูกผักมีคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับการศึกษาของสุพิชา โชติกำจร และธัญกร อนุสรณ์พานิชกุล (2562) และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Sharma, R.C. (1975) ซึ่งสรุปได้ว่าทฤษฎีคุณภาพชีวิตของบุคคลคือความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียงจนก่อให้เกิดการมีสภาวะสุขภาพกายและจิตที่ดี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังมีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตตามปกติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ภักศิตาพิชญ์ ปั่นแดง และ มนฤตย์พล อรุณบุญวลชาติ(2561)ที่พบว่าเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง ข้อแตกต่างของผลการศึกษาที่พบอาจเนื่องมาจากขนาดตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนที่แตกต่างกันและประเด็นในการประเมินคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วม คมนาคมและสื่อสาร สุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นและการศึกษาของ พัชราวดี ศรีบุญเรือง และคณะ (2562) และนิธิภัทร บาลศิริ (2561) ที่พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อแตกต่างที่พบอาจเนื่องมาจากการจัดแบ่งระดับคุณภาพชีวิตที่แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยแบ่งเป็นคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านชีวิตชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีโครงการด้านส่งเสริมสุขภาพแก่เกษตรกรเพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพตนเอง และสามารถป้องกันสุขภาพตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพรวมทั้งควรได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องหรือพัฒนาพื้นฐานความรู้เพราะพื้นฐานการศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาการปลูกผักให้มีคุณภาพและแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้ อีกทั้งผลการศึกษายังพบว่าในด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นเกษตรกรยังมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางจึงจำเป็นที่จะต้องคิดหาวิธีที่จะส่งเสริมและพัฒนาในระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาพฤติกรรมการผลิตผักปลอดสารเคมีของเกษตรกรในเชิงลึก การวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่ปลูกผักโดยใช้หลักการวิถีชีวิตพอเพียงให้ทราบถึงผลการศึกษาในเชิงลึกถึงระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและสิ่งที่เกษตรกรต้องการ การสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐและการจัดทำบัญชีครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกผัก รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทย ในปัจจุบันต่อระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านสุขภาพและหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีปัญหาด้านความเครียด เช่น มักคิดมากหรือกังวลใจอยู่เสมอ มีปัญหาเกี่ยวกับการนอนไม่หลับ การตรวจสุขภาพประจำปีอยู่ในระดับน้อย แม้ว่าด้านอื่นๆจะพบว่าอยู่ในระดับดีด้วย ได้แก่ บ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อกัน เมื่อเกิดปัญหาสมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และทุกครั้งที่เกิดปัญหาครอบครัวสามารถช่วยกันแก้ปัญหาได้ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำไปจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตต่อเกษตรกรกลุ่มนี้ รวมทั้งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวส่วนใหญ่พออยู่พอกิน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการผลิตนอกภาคเกษตรเพื่อสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นิธิภัทร บาลศิริ. (2561). การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของ เกษตรกร เขตฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/1460>

- พัชราวดี ศรีบุญเรือง สุตitech ศิริพิพัฒน์กุล และชลลธร จูเจริญ. (2562). ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 37(1), 15-22.
- ภคสิดาพิชญ์ ปั่นแดง และ มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ. (2561). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว : กรณีศึกษาเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(3), 148-157.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม อำเภอมือทอง จังหวัดขอนแก่น. (2561). ข้อมูลผลการสำรวจสภาวะสุขภาพพื้นฐาน ประจำปี 2561. ขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา)
- วัลลภา ช่างเจรจา และ สมจิต แดนสีแก้ว. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์กลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิต ชาวสวนยางพารา แถบลุ่มน้ำโขง จังหวัดบึงกาฬ. *วารสาร สมาคมพยาบาลสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 30(2), 166-172.
- สำนักงานเกษตรอำเภอมือทองขอนแก่น. (2561). สถิติข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรอำเภอมือทองขอนแก่น ปี 2561. ขอนแก่น. (เอกสารอัดสำเนา)
- สุพิชา โชติกำจร และ ฐากร อนุสรณ์พานิชกุล. (2562). ภาวะยากจนและคุณภาพชีวิตในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดเพชรบูรณ์. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 21(1), 87-93.
- Ferrans, C. and Power, M. (1992). Psychometric assessment of quality of life index. *Research in Nursing and Health*, 15 (May 1992), 29-38.
- Hosmer, D.W. & Lemeshow, S. (1990). *Applied Logistic Regression*. (2nd ed.). New York: Wiley & Son.
- Sharma, R.C. (1975). *Population trends resources and environment hand book on population education*. New Delhi: Tata McGraw-Hill.